

تاریخ پنج هزار ساله بشریت و پدافند غیر عامل

جامعه‌شناسان می‌گویند جنگ یکی از عناصر پایدار تاریخ بشری است و آن را به عنوان یک پدیده و واقعیت اجتماعی قلمداد نموده‌اند. بشریت در طول ۵ هزار سال تاریخ تمدن خود ۱۴ هزار جنگ را دیده و در این جنگ‌ها بیش از ۴ میلیارد انسان جان باخته‌اند. گفتنی اینکه در طول چند هزار سال تمدن بشری صرفاً ۲۶۸ سال بدون جنگ و مناقشه بوده است، در طی ۴۵ سال (از سال ۱۹۴۵ تا ۱۹۹۰) در کره زمین فقط ۳ هفته بدون جنگ بوده و اکثر این جنگ‌ها در کشورهای جهان سوم به وقوع پیوسته است.

در قرن بیستم بیش از ۲۲۰ جنگ به وقوع پیوسته و بیش از ۲۰۰ میلیون تلفات انسانی داشته است. میهن اسلامی مان طی سالیان گذشته شاهد چند جنگ مهم (هشت سال جنگ تحمیلی، جنگ خلیج فارس، جنگ افغانستان و جنگ آمریکا و انگلیس علیه عراق) بوده است.

جنگ‌ها با پیشرفت فناوری و بکارگیری تسلیحات مدرن و هوشمند، ماهیت پیچیده‌تر و مخرب‌تری به خود گرفته و هر روزه در گوشه‌ای از جهان شاهد کشتار انبوه مردم و تخریب و انهدام منابع و سرمایه‌ها و زیرساخت‌های ملی آنها در اثر بمباران و انبوه آتش ویرانگر دشمنان بوده و این روند متوقف نشده و ادامه خواهد یافت.

اجتناب‌ناپذیر بودن وقوع جنگ‌ها در طول تاریخ بشری، وقوع حداقل ۴ جنگ مهم در حریم مرزهای سرزمین میهن اسلامی در چند ساله اخیر و اهداف راهبردی دشمنان در محاصره، مهار، تضعیف و براندازی جمهوری اسلامی، وجود طیف گسترده تهدیدات بالقوه و بالفعل کانون‌های بحران در پیرامون کشور، این پیام را به ما می‌دهد، "همچنان‌که نباید مرعوب تهدیدهای دشمن گردید، از سوی دیگر می‌بایست با اقدامات و تدابیر موثر دفاعی، خود را آماده مقابله با تهدیدات بالقوه و بالفعل دشمن نمود"

از طرفی پیدایش گروه‌های تروریستی نیز باعث ایجاد مشکلات زیادی برای کشورمان شده است.

"ترور" در کلمه به معنی «ترساندن» است و در فرهنگ سیاسی جهان عبارتست از هرگونه اقدام خصمانه و مخفیانه علیه فرد یا افرادی در حوزه‌ای محدود یا گسترده، با اهداف اقتصادی کشاورزی صنعتی، با هدف ایجاد ارباب یا باج‌خواهی. در فرهنگ سیاسی، ترور از ریشه لاتین terror به معنای ترس و وحشت گرفته شده و به رفتار و اعمال فرد یا گروهی اطلاق می‌شود که از راه ایجاد ترس، وحشت و استفاده از زور می‌خواهد به هدف سیاسی خود برسد. در زبان فارسی هم ترور به معنای ترس زیاد، بیم و هراس و خوف و وحشت است و تروریست به عامل ترور، طرفدار ترور، آدم کش یا کسی که برای رسیدن به هدف خود کسی را به طور غافلگیرانه بکشد یا ایجاد وحشت و هراس کند، گفته می‌شود.

در لغتنامه روابط بین‌الملل ذیل کلمه terrorism آمده است: ترور و تروریسم به فعالیت‌های بازیگران دولتی و غیردولتی اطلاق می‌شود که شیوه و تمهیدات خشن را در اعمال خود برای رسیدن به اهداف سیاسی به کار می‌برند.

مشکل باورهای فرهنگی یکی از مهمترین مشکلات است، همان‌طور که قبلاً هم گفتیم، باید مردم و مسئولان به این باور برسند که «ما می‌توانیم» در برابر دشمن بایستیم. «سون تزو» استراتژیست مشهور چینی می‌گوید: اگر طالب صلح هستی باید آماده جنگ باشی.

اگر آرامش و صلح را می‌خواهیم باید خود را برای شرایط جنگی هم آماده کنیم. باید آسیب‌پذیری‌هایمان را کاهش دهیم به طوری که بتوانیم در برابر تهدید پایداری کنیم. دشمن باید بفهمد که با اعمال تهدید نمی‌تواند سیستم را به هم بریزد. و همه مردم باید در این زمینه فعال شوند تا بتوانیم خود را آماده مقابله با این تهدیدات بدانیم.

پیدایش پدافند غیر عامل

موضوع پدافند غیر عامل در جهان از قدمتی به اندازه تاریخ زندگی انسان برخوردار است. و در طول تاریخ همیشه جزء مهمی از زندگی بشر بوده است.

رهبر کبیر انقلاب؛
رعایت اصول ایمنی و حفاظتی مراکز و صنایع و ایجاد پناهگاههای جمعی برای مردم و کارگران اختصاص به زمان جنگ ندارد، بلکه طریقه احتیاط در هر شرایط است.

زیرا اقدامات دفاعی انسان سبب دفع یا کاهش میزان اثر تجاوز مهاجمان میشود. اما چگونگی دفاع به عوامل و شرایط مختلفی بستگی دارد و انسانها در دوران حیات خود سعی کرده اند تا با استفاده از عقل و تدبیر و اراده خود بهترین راه دفاع را در وضعیت های متفاوت ، در مقابل تهاجم دشمنانشان انتخاب و آن را به کار بندند.

در این ارتباط اقدامات دفاعی انسان همیشه با استفاده از سلاح و تجهیزات جنگی صورت نگرفته است ؛ بلکه در موارد زیادی انسان برای دفاع ، شیوه هایی را به کار برده که سلاح و تجهیزات جنگی در آن نقشی نداشته است. (پدافند غیر عامل)

انسان های اولیه از مامن های طبیعی مثل غارها و پوشش درختان استفاده می کردند.

با شکل گیری تمدن های اولیه استفاده از برج و بارو و خندق و دروازه های محکم متداول شد.

برای مثال ، در جنگ خندق وقتی مسلمانان به فرماندهی رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به پیشنهاد سلمان فارسی در اطراف مدینه ،خندقی حفر کردند تا دشمنان اسلام نتوانند از آن عبور نمایند ، در واقع از شیوه ی دفاعی پدافند غیرعامل استفاده کرده اند.

تعریف پدافند غیرعامل

پدافند = پد + آفند

پد = پاد = متقابل یا متضاد

آفند = جنگ و جدال و دشمنی دفاع

دفاع یا پدافند دو جزء دارد؛ عامل و غیر عامل

دفاع یا پدافند عامل:

پدافند عامل عبارت از رویارویی و مقابله مستقیم با دشمن و به کارگیری جنگ افزارهای مناسب و موجود به منظور دفع حمله و خنثی کردن اقدامات آفندی وی می باشد.

پدافند غیرعامل یا دفاع غیرعامل:

به مجموعه اقداماتی اطلاق می‌گردد که به کارگیری جنگ افزار و تسلیحات نیاز ندارد و با اجرای آن می‌توان از وارد شدن خسارات مالی به تجهیزات و تاسیسات حیاتی و حساس و مهم نظامی و غیرنظامی و تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان خسارات و تلفات ناشی از حملات و بمباران های هوایی موشکی دشمن را به حداقل ممکن کاهش داد.

پدافند غیرعامل به معنای کاهش آسیب‌پذیری در هنگام بحران، بدون استفاده از اقدامات نظامی و صرفاً با بهره‌گیری از فعالیت‌های غیرنظامی، فنی و مدیریتی است.

در پدافند غیرعامل تمام نهادها، نیروها، سازمان‌ها، صنایع و حتی مردم عادی می‌توانند نقش موثری ایفا کنند در حالیکه در پدافند عامل مانند سیستم‌های ضد‌هوابی و هواپیماهای رهگیر، تنها نیروهای مسلح مسئولیت برعهده دارند.

حوادث CBRN چیست؟

حوادث CBRN تصادفی:

واقعه ای است که می‌تواند بوسیله خطای انسانی یا طبیعت یا دلایل تکنولوژیکال مانند نشت یا انتشار تصادفی مواد اتفاق بیفتد.

این حوادث تصادفی معمولاً مربوط به مواد یا کالاهای خطرناک هستند. طغیان بیماری‌های عفونی مانند سارس یا همه‌گیری آنفولانزا نمونه‌هایی از حوادث زیستی هستند که به طور طبیعی اتفاق می‌افتد.

حوادث CBRN عمدی شامل:

- ✓ فعالیت های خرابکارانه مانند انتشار مواد خطرناک برای ایجاد آشوب و هرج و مرج در جامعه
- ✓ ایجاد مسمومیت عمدی در یک یا چند نفر با انگیزه های غیر سیاسی
- ✓ اقدامات تروریستی شامل خشونت جدی بر علیه مردم یا اموالشان برای اهداف سیاسی، مذهبی، ایدئولوژیک و یا برای منافع ملی می باشند.

پاسخ به حوادث CBRN عمدی شاید شبیه به حوادث تصادفی باشد هر چند که ممکن است بدلیل پیامدهای ویژه ای که دارند (مسولیت های مقامات استانی، منطقه ای و ملی، ایمنی مردم، اطمینان بخشی، امنیت ملی و روابط بین الملل) تفاوت هایی هم داشته باشند.

حوادث CBRN شاید شامل همه یا برخی از ویژگی های زیر باشد:

- ✓ پتانسیل برای ایجاد تلفات زیاد
- ✓ پتانسیل مرگ و میر بالا
- ✓ پتانسیل ایجاد عوارض طولانی مدت
- ✓ پتانسیل ایجاد آسیب های جدی و گسترده به محیط زیست
- ✓ سهولت نسبی و ارزانی تولید
- ✓ ابهامات اولیه و یا تاخیر در تعیین عامل ایجاد حادثه
- ✓ پتانسیل استفاده از ترکیب مواد CBRN که نیازهای پاسخ هر کدام متفاوت می باشد.
- ✓ و ...

قبل از وقوع حوادث مواد خطرناک چه اقداماتی باید انجام داد؟

- شما می توانید برای محافظت از خود، خانواده و اموال خود در برابر اثرات حوادث مواد خطرناک اقدامات زیر را انجام دهید:
- ✓ یک کیت ذخیره اورژانسی داشته باشید که شامل مواردی مانند مواد غذایی فاسد نشدنی، آب، یک عدد رادیو شارژی، چراغ قوه و باتری، قیچی و باند نواری باشد. سعی کنید که این موارد را داخل یک کیف قابل حمل بگذارید و در یک جایی که قابل دسترسی سریع بوده و امن باشد مانند داخل خودرو جاسازی کنید.

✓ یک برنامه برای شرایط اورژانسی برای خانواده خود طراحی کنید. اعضای خانواده شما ممکن است در زمان بروز حادثه در کنار هم نباشند بنابراین مهم است که بدانید چگونه با هم تماس بگیرید و چطور همدیگر رو پیدا کنید و با شرایط اورژانسی چگونه برخورد کنید.

در حین وقوع حوادث مواد خطرناک چه اقداماتی باید انجام داد؟

به پیام های رادیو و یا تلویزیون برای اطلاع یافتن از جزئیات بیشتر و دستورالعمل ها گوش دهید. دستورالعمل ها را به دقت دنبال کنید.

برای به حداقل رساندن خطر آلودگی از مناطق خطر دور بمانید و به یاد داشته باشید که برخی مواد خطرناک بی بو و بی رنگ هستند.

اگر	پس
درخواست تخلیه شده	خیلی سریع موارد زیر را انجام دهید: به پیام های رادیو و تلویزیون در مورد مسیرهای تخلیه، مکان پناهگاهها و دستورالعمل های اجرایی گوش دهید بدنبال مسیرهای توصیه شده از طرف مقامات باشید.. اگر زمان کافی دارید آلودگی منازل را با بستن همه پنجره ها و منافذ و خاموش کردن تهویه ها به حداقل

<p>برسانید.</p> <p>منابعی که از قبل برای شرایط بحرانی آماده کرده اید بردارید.</p> <p>به همسایگانی که ممکن است نیاز به کمک داشته باشند؛ کمک کنید. (کمک به نوزادان، سالمندان یا افراد ناتوان را فراموش نکنید)</p>	
<p>در جاهای بلند و خلاف وزش باد بمانید.</p> <p>به طور کلی سعی کنید ۱ کیلومتر از منطقه خطر دور شوید.</p> <p>از صحنه حادثه دور بمانید و کمک کنید افراد دیگر هم دور بمانند.</p> <p>در داخل ویا روی مایعات ریخته شده ویا غبار متراکم در هوا راه نروید و به مواد جامد ریخته شده دست نزنید.</p> <p>سعی کنید تا حد امکان گازها، بخارات و دود را استنشاق نکنید؛ در صورت امکان دهان خود را با پارچه در حالی که منطقه را ترک می کنید بپوشانید.</p> <p>از قربانیان حادثه تا زمانیکه مواد خطرناک شناسایی شوند، دور بمانید.</p>	<p>در بیرون هستید</p>
<p>توقف کرده و دنبال یک پناهگاه امن بگردید.</p> <p>اگر مجبور هستید در ماشین بمانید در و پنجره خودرو را ببندید.</p> <p>کولر و بخاری و تهویه خودرو را خاموش کنید.</p>	<p>در داخل وسیله نقلیه هستید</p>
<p>همه درها و پنجره ها را ببندید.</p> <p>منافذ را بپوشانید.</p> <p>سیستم تهویه را خاموش کنید.</p> <p>به اتاق یا پناهگاهی که در داخل ساختمان از قبل انتخاب شده پناه ببرید؛ اتاق امن باید بالاتر از سطح زمین باشد و یک دهانه به سمت خارج داشته باشد.</p> <p>شکاف های پایین در و اطراف پنجره را با حوله یا ملافه مرطوب یا با باندها لوله ای یا ورقه های پلاستیکی بپوشانید.</p> <p>اگر احتمال ورود گاز یا بخارات به داخل ساختمان هست، نفس های کم عمق بکشید و یک پارچه جلوی</p>	<p>درخواست شده در منزل بمانید</p>

دهانتان بگیرید.	
از خوردن و نوشیدن هر غذا یا آبی که ممکن است آلوده باشد اجتناب کنید.	

پناه گرفتن در اتاق های کاملا بسته شده

۱ متر مربع فضا برای هر نفر برای پناه گرفتن به مدت ۵ ساعت با فرض تنفس نرمال کافی می باشد؛ با این حال مسولین بعید است که توصیه به پناه گرفتن در اتاق در بسته به مدت بیش از ۲ تا ۳ ساعت بکنند؛ بدلیل اینکه اثر بخشی چنین پناهگاهی با گذشت زمان بدلیل انتشار هوای آلوده خارج به داخل پناهگاه، کاهش می یابد ، در این مرحله تخلیه محل بهترین اقدام حمایتی است که می تواند انجام شود.

بعد از یک حادثه مواد خطرناک

- ✓ در صورتیکه به شما گفته شده که محل را تخلیه کنید یا اینکه شما با ماندن در خانه احساس ناامنی می کنید؛ بهتر است به پناهگاههای عمومی تعیین شده بروید
- ✓ اگر در معرض مواجهه یا تماس با مواد خطرناک هستید سریع اقدام کنید.
- ✓ دستورالعمل های آلودگی زدایی را از مسولین دنبال کنید.
- ✓ به توصیه های خاص در مورد حادثه گوش کنید (در برخی موارد ممکن است به شما توصیه شود که دوش بگیرید و در برخی موارد ممکن است خواسته شود که از آب دور بمانید و یا موارد دیگر)
- ✓ در صورت بروز علائم غیر معمول حتما به محض امکان دنبال درمان پزشکی آن باشید.
- ✓ لباس و کفش های آلوده را داخل پلاستیک های مهر و موم شده و محکم بگذارید، اجازه ندهید آنها با مواد دیگر در تماس باشند.
- ✓ با مسولین برای پیدا کردن روش دفع مناسب مواد آلوده مشورت کنید.

- ✓ به افرادی که با شما در تماس هستند توصیه کنید که ممکن است در معرض مواجهه یک ماده خطرناک قرار گرفته باشند.
- ✓ برای آگاهی از آخرین اطلاعات اورژانسی به رادیو و تلویزیون گوش دهید.
- ✓ به همسایگانی که ممکن است نیاز به کمک داشته باشند کمک کنید؛ نوزادان، افراد پیر یا افراد معلول و همچنین خانواده های پرجمعیت ممکن است در شرایط اورژانسی نیاز به کمک بیشتری داشته باشند.
- ✓ تنها زمانی به منزلتان برگردید که مقامات اعلام کنند امن است.
- ✓ پنجره ها و منافذ را باز کنید و تهویه و فن را روشن کنید.
- ✓ جهت تمیز کردن محیط منزلتان از مواد آلوده با مقامات مسول تماس بگیرید.
- ✓ هر گونه بخارات غیر عادی یا خطرات دیگر را به مراکز اورژانس اطلاع دهید.

تهیه و تنظیم

پریسا حسنی؛ کارشناس آموزش و پژوهش پدافند غیر عامل